

Dokumentnamn: Handläggande av dödsfall	Revision: 01
Dokumenttyp: 8.5.0.2.1-1 rutin	Dokumentnummer: 24-187
Detta dokument gäller för: Hälso- och sjukvården	Programområde/Funktionsområde: LPO Lokalt primärvårdsråd
Dokumentansvarig: Chefläkare	Beslut av: Chefläkare/ordf. Lokalt primärvårdsråd
Beslut datum: 2022-06-13	Nästa revidering: 2027-12-30

Handläggande av dödsfall

Dessa rutiner är gemensamma för all hälso- och sjukvård i Region Blekinge. Verksamhetschefer inom alla förvaltningar har ansvar för att lokala rutiner utarbetas och svarar för den lokala anpassningen av dessa.

OBS! se även rutin "Konstaterande av dödsfall utanför sjukhus - rutin för läkare" under [LSG Patientsäkerhet](#)

Åtgärd vid dödsfall utanför sjukhus

Om person hastigt avlidit i hemmet utan känd sjukdom kontaktas på icke-jourtid den vårdcentral där patienten är listad. Vid långa avstånd eller vid andra försvårande omständigheter kan dödsfallet konstateras genom samverkan med den vårdenhet inom vars närområde dödsfallet skett. Vid dödsfall gällande personer som inte är folkbokförda eller förtecknade vid någon enhet i Blekinge ligger ansvaret på den vårdenhet inom vars närområde dödsfallet skett. Under jourtid kontaktas jourhavande familjeläkare. Det finns två läkare i beredskap under jourtid som företräder Karlskrona och Ronneby kommuner resp. Karlshamn/Olofström/Sölvesborg. Nås på 1177 eller direktnummer som fås via sjukhusets växel.

Om en person som vårdas för en känd sjukdom i ordinärt eller särskilt boende avlider kontaktas patientens behandlande läkare. Detta kan vara familjeläkare i offentlig eller privat regi men kan även vara läkare i specialiserad vård. Om dokumenterade överenskommelser om åtgärder vid förväntat dödsfall föreligger, ageras enligt dessa överenskommelser.

Om sådana dokumenterade uppgifter inte föreligger, eller om dödsfallet inte är väntat, ska behandlande läkare respektive jourläkare omgående kontaktas. I dessa senare fall ska ansvarig läkare skyndsamt konstatera dödsfallet.

Om ambulanspersonal tillkallats till plats där någon hastigt insjuknat och avlidit ageras på följande sätt:

- Om säkra dödstecken saknas ska patienten omgående behandlas och transporteras till sjukhus.
- Om säkra dödstecken föreligger kontaktas veckodagar kl. 8-17 den vårdcentral där patienten är listad, för att tillkalla läkare som konstaterar dödsfallet.
- Framgår det ej var den avlidne är listad, kontaktas närliggande vårdcentral för att få uppgift om listning.
- Under jourtid gäller för Karlskrona och Ronneby kommun, att kontakta sjukhusets växel för att få telefonnummer till läkare i beredskap. I Karlshamn, Sölvesborg och Olofströms kommun, kontaktas jourcentralen fram till 21.00 under jourtid, därefter sjukhusets växel.
- Anhöriga bör inte lämnas ensamma med den avlidne i dessa fall utan snabb inställelse inom 30 minuter ska prioriteras.

- Endast om den döde påträffas på allmän plats, och om det med hänsyn till fyndplatsens belägenhet eller det av andra särskilda skäl är angeläget med avtransport för konstaterande av dödsfallet, kan ambulans användas för denna uppgift, men först efter polisens medgivande att den döde får flyttas.
- Kroppen transporteras då till bårhuset, efter telefonkontakt till vaktmästare från ambulansen, eller till den vårdcentral där den avlidne är listad.
- Dagtid kontaktas aktuell vårdcentral innan transport till denna.
- Vid långa avstånd eller vid andra försvårande omständigheter kan dödsfallet konstateras genom samverkan med den vårdenhet inom vars närområde dödsfallet skett.
- Under jourtid i västra Blekinge kontaktas läkare på jourcentralen fram till 21.00 för dödsfallskonstaterande gällande avlidna som införts till bårhuset.

Efter 21.00 kontaktas familjeläkare i beredskap. Telefonnummer fås via växeln.

LÄKARENS ÅTGÄRDER

Fastställande av dödsfall.

En människas död ska fastställas med hjälp av indirekta eller direkta kriterier. Fastställandet ska göras utav legitimerad läkare eller den som har särskilt förordnande att utöva läkaryrket. Uppgiften får inte delegeras eller på annat sätt överlåtas (SOSFS 2005:10, HSLF-FS 2015:15).

Läkare får dock fastställa dödsfallet utan att personligen göra den kliniska undersökningen om

1. dödsfallet var förväntat pga. sjukdom eller nedsatt hälsotillstånd med förmodad begränsad överlevnad, eller
2. kroppen uppvisar uppenbara dödstecken, s.k. indirekta kriterier för död

Förutsättningarna för att läkaren inte ska behöva göra undersökningen är att:

1. legitimerad sjuksköterska har gjort undersökningen och meddelat läkaren resultatet, och
2. läkaren har direkt tillgång till, eller genom sjuksköterskan informerats om relevanta och tidsmässigt aktuella uppgifter om den dödes tidigare medicinska tillstånd.

De indirekta kriterierna för död är följande och de ska samtliga vara uppfyllda.

1. ingen palpabel puls
2. inga hörbara hjärtljud
3. ingen spontanandning, och
4. ljusstela oftast vida pupiller

Vid den kliniska undersökningen av en människa med konstaterad eller misstänkt förgiftning eller ett nyfött barn ska observationstiden efter avslutad livsuppehållande behandling vara minst 20 minuter för att dödsfallet ska kunna fastställas. Undersökningen ska under observationstiden kompletteras med EKG-registrering.

För att kunna fastställa dödsfallet enligt ovan beskrivna indirekta kriterier på en nedkyld människa ska den centrala kroppstemperaturen vara minst 33 grader Celsius.

Dödsfallet får fastställas enligt ovan även om kroppstemperaturen är under

33 grader Celsius, om

1. det trots uppvärmningsförsök inte går att uppnå en central kroppstemperatur på minst 33 grader Celsius, eller
2. det finns andra uppenbara dödstecken.

Undersökningen ska kompletteras med EKG-registrering.

Pågående respiratorbehandling

"Fastställande av död under pågående respiratorbehandling sker i enlighet med "Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om kriterier för bestämmande av människans död" SOSFS 2005:10 kap 4, §§ 1-5.

Utfärdande av dödsbevis

Det åligger alltid läkaren som konstaterat dödsfallet att utfärda dödsbevis i enlighet med författningen HSLF-FS 2015:15. Dödsbevis utfärdas och lämnas genom webbformulär i socialstyrelsens e-tjänst för dödsbevis och dödsorsaksintyg. Dödsbevis får även utfärdas på giltig blankett som finns i EyeDoc.

Kopia skall alltid sparas och utgör journalhandling.

Innan dödsbevis utfärdas ska läkaren;

1. Sätta sig in i omständigheterna kring dödsfallet,
2. Avgöra om polisanmälan ska göras.

Anmälan görs till inre befäl. Telefon från västra Blekinge 010-561 46 12.

Telefon från östra Blekinge 010-562 01 02 eller 112 vid brådska.

Vid polisanmälan lämnas dödsbeviset till polismyndigheten.

Polisen kontaktas då ett dödsfall har eller kan ha orsakats av yttre påverkan, dvs skada eller förgiftning tillfogad

- av någon annan person, genom olycksfall eller självmord
- Den avlidnes identitet inte kan fastställas.
- vid misstanke om samband med fel eller försummelse inom hälso- och sjukvården,
- Vid helt oväntade dödsfall hos barn och vuxna
- Kroppen är stadd i framskriden förruttnelse.
- Då en missbrukare anträffas död Då polisanmälan sker lämnar läkaren dödsbeviset till polisen.

Kopia sparas för journalen och en kopia skickas till skatteverket. På dödsbeviset ska det klart framgå att polisanmälan gjorts.

Det är polismyndighet som beslutar om rättsmedicinsk undersökning.

Beslutar polismyndighet att rättsmedicinsk undersökning inte ska utföras återfår läkaren kopia av utfärdat dödsbevis och ansvarar för att intyg om dödsorsak utfärdas, eventuellt efter klinisk obduktion. Polisen svarar för transport och förvaring av avlidnen som ska till rättsmedicinsk obduktion. Praktiskt sker förvaringen på sjukhusets bårhus.

Vid dödsfall utanför sjukhus bör läkaren träffa överenskommelse med polismyndigheten om denne behöver stanna på platsen och vilka åtgärder som kan behöva vidtas i avvaktan på att polisen kommer dit. När brott eller annan yttre påverkan kan misstänkas, bör man inte onödigtvis röra kläder eller föremål på platsen vid återupplivningsförsök eller vid undersökning för att fastställa om dödstecken föreligger. Vidare bör kläder och andra föremål sparas för att kunna lämnas till polisen. Olika åtgärder både på platsen och på sjukhus bör dokumenteras. När polisanmälan inte är aktuell ska dödsbeviset omedelbart sändas till skatteverket.

Detta ska ske senast första vardagen efter det att dödsfallet konstaterats.

Företrädesvis används socialstyrelsens e-tjänst för dödsbevis och dödsorsaksintyg.

Intyg om dödsorsak

Den läkare som utfärdat dödsbeviset ansvarar för att intyg om dödsorsak utfärdas.

Denna kan då ta hjälp av eller överlåta uppgiften till den läkare som vårdat den avlidne för den sjukdom som lett till dödsfallet. Behandlande läkare är skyldig att utfärda intyg om dödsorsak om den läkare som utfärdat dödsbeviset begär det. Intyget ska sändas till Socialstyrelsen inom tre veckor från det att dödsbeviset utfärdades. Dödsorsaksintyg utfärdas och lämnas genom webbformulär i socialstyrelsens e-tjänst för dödsbevis och dödsorsaksintyg. Alternativt kan intyget utfärdas på giltig blankett som finns i EyeDoc. Kopia skall alltid sparas och denna utgör journalhandling.

Efter rättsmedicinsk undersökning svarar Rättsmedicinalverket för att intyget utfärdas och sänds in. Patienter vårdas allt oftare för svåra sjukdomstillstånd i hemmet. Det är också allt vanligare att patienterna avlider i hemmet. Det är då viktigt att det finns en tydlig dokumentation om vem som är behandlande läkare i primärvården och i länssjukvården och att det där framkommer vem som ska kontaktas om patienten blir sämre eller avlider.

Obduktion

Obduktionsverksamheten ska begränsas till endast absolut nödvändigaste fall.

Om dödsorsaken är oklar, och skäl för rättsmedicinsk obduktion inte föreligger – (se ovan)

- ska den läkare som ska utfärda intyget om dödsorsaken ta initiativ till klinisk obduktion.

Detta gäller när läkaren är verksam såväl i offentlig som privat regi (SOSFS 1996:28).

Läkaren har ansvar för att korrekt identitetsband, bårhusmeddelande samt remiss till klinisk obduktion utfärdas samt att transport sker till bårhusen vid Blekingesjukhuset i Karlskrona respektive Karlshamn.

Vid dödfall utanför sjukhus samt på akutmottagningen ska även "Journalblad för dödsfall utanför sjukhus" fyllas i. Denna blankett samt obduktionsremiss finns i EyeDoc.

Vid begäran om klinisk obduktion på patient som avlidit utanför sjukhuset ska telefondiskussion med ansvarig läkare på Avdelningen för Patologi och Cytologi göras, tel. 0455-731000(vx). Detta ger bättre anamnestiska uppgifter och underlättar ställningstagandet.

En klinisk obduktion utförs för att:

1. fastställa dödsorsaken,
2. vinna viktig kunskap om sjukdom, som den avlidne haft eller verkan av behandling som den avlidne gått igenom, eller
3. undersöka förekomsten av skador eller sjukliga förändringar i den avlidnes kropp, men endast om informations- och samtyckesregler samtidigt är uppfyllda.

Detta innebär att anhöriga ska informeras om önskemål om obduktion.

Anhöriga ska lämna sitt samtycke om inte obduktion är nödvändig.

Information till närstående

När någon avlider är det viktigt att den läkare som konstaterar dödsfallet ger en omsorgsfull och korrekt information till närstående. Informationen bör omfatta såväl omständigheterna kring själva dödsfallet som eventuellt behov av obduktion, uttagande av implantat samt praktiska upplysningar om vad som kommer att hända den närmaste tiden.

Om inte upplysningar kan lämnas om dödsorsaken ska behandlande läkare informeras.

Så snart dödsorsaken fastställts ansvarar behandlande läkare för att information ges till närstående.

Om rättsmedicinsk obduktion genomförs, ska behandlande läkare informera närstående att denna ska företas samt informera om resultatet av obduktionen efter det att denna genomförts. Utlåtande kan fås hos Polisen efter det att obduktionen genomförts. Polismyndigheten meddelar bårhuset när den som genomgått rättsmedicinsk undersökning får utlämnas för gravsättning.

Dokumentation

Samtliga uppgifter som ligger till grund för utfärdande av dödsbevis och intyg om dödsorsaken ska dokumenteras. Samma gäller underlag för polisanmälan, ställningstaganden till klinisk obduktion och remiss härför. I journalen ska även dokumenteras uppgifter om hur information respektive samtyckesreglerna avseende anhöriga har uppfyllts.

Implantat

Av dödsbeviset ska framgå om den döde bar något explosivt implantat och om detta har avlägsnats eller inte. Anhöriga ska ge tillstånd att ta bort implantat. Ange om detta skett på bårhusmeddelandet. Bårhuspersonal avlägsnar de explosiva implantaten.

När ett implantat tas ut ska det antecknas i den avlidnes patientjournal;

1. Vilket ingrepp som är utfört och syftet med detta,
2. Vem av den avlidnes närstående som med tillämpning av § 7 Obduktionslagen har underrättats om det tilltänkta ingreppet och den tidsfrist som då har meddelats denna samt vilket yttrande den underrättade eller någon annan närstående har lämnat.
3. När, vid ingreppet med stöd av § 23 första stycket Obduktionslagen, någon närstående enligt § 7 andra meningen inte har underrättats om skälet för detta
4. Vilken läkare som har beslutat om ingreppet och datum för beslutet samt
5. Vem som utfört ingreppet och datum för detta.

Smitta, cytostatika och radioaktiva läkemedel

Om risk för de som tar hand om den avlidne föreligger ska detta anges på bårhusmeddelandet. Detta gäller framför allt vid blodsmitta och andra smittsamma sjukdomar men kan även gälla för patienter som behandlas med cytostatika och radioaktiva läkemedel.

Identitet

För att undvika förväxlingar ska avliden förses med identitetsband som fästes runt handled eller fotled. På identitetsbandet ska framgå personnummer och den avlidnes namn.

När identiteten inte kan fastställas gäller regler om tillfälligt identitetsband, rutin finns sedan länge för detta på akutmottagningarna. I primärvården finns rutin (PM) för identitetsband samt för registrering i journal.

Det är läkarens skyldighet att så långt det är möjligt fastställa den avlidnes identitet. Man kan då komplettera personuppgifter genom kontakt med skattekontoret.

Om läkarens ansträngning att identifiera den avlidne blir resultatlös ska polis kontaktas.

Bårhusmeddelande

Innan patienten transporteras från dödsplats till bårhus ska ett bårhusmeddelande ifyllas.

Detta bårhusmeddelande ska sedan följa med patienten till bårhuset som information till bårhuspersonalen.

Särskilda åtgärder vid dödsfall utanför sjukhus

Den läkare som konstaterar ett dödsfall är ansvarig för att transport till bårhus sker. Transporten utförs av begravningsbyrå som anhöriga själv kan välja. Dödsboet står för transportkostnaden.

När obduktion planeras ska den avlidne föras till bårhus vid blekingesjukhuset Karlskrona/Karlshamn.

Regionen ansvarar då för kostnaden liksom vid transport till bårhus för avlägsnande av implantat.

Inga upphandlade avtal finns för denna typ av transport utan i första hand väljer anhöriga begravningsbyrå för transporten. Den läkare som fastställt att döden har inträtt ska också förvissa sig om att någon lämplig person omedelbart underrättar någon närstående om läkaren inte själv gör det. Om någon närstående till den avlidne inte kan nås bör socialtjänsten eller polisen underrättas. Innan kroppen förs till bårhus bör värdeföremål tas av.

Om något föremål, som t.ex. en ring, lämnas kvar på kroppen, ska detta framgå av meddelandet till bårhuset. Den som underrättar någon av den avlidnes närstående om dödsfallet, ska också förvissa sig om att det inte råder någon oklarhet om den dödes egendom. Om det behövs med hänsyn till förhållandena på platsen bör läkaren kontakta socialtjänsten eller polisen. Socialtjänsten ska kopplas in när t ex barn, djur, värdeföremål eller större penningssummor behöver tas om hand.

Polisen ska alltid kontaktas när vapen eller ammunition behöver tas om hand.

Särskilda åtgärder vid akutmottagningen vid Blekingesjukhuset

När en person införs död eller dör under behandling på akutmottagningen svarar jourhavande läkare på akutmottagningen för de läkaruppgifter som anges enligt ovan. Kirurgjour för patienter som avlidit i samband med trauma eller akut kirurgisk sjukdom, medicinjour för övriga. Kroppen tas om hand av personalen och görs i ordning så att kroppen är i skick att visas för anhöriga (se handbok för Hälso- och sjukvårdsarbete). Kroppen förvaras sedan i särskilt visnings-/kylrum på akutmottagningen, tills anhöriga har beretts rimlig tid för att se den avlidne och ta farväl. Kroppen förs därefter till bårhuset vid respektive sjukhusenhet. Verksamhetschefen är ansvarig för att tillämpliga rutiner och finns vid respektive enhet.

Särskilda åtgärder vid dödsfall inom slutenvården i Region Blekinge

Verksamhetschefen är ansvarig för att det finns klara rutiner för omhändertagande av avlidna, underrättelse, och vid behov, omhändertagande av närstående. Likaså är verksamhetschefen ansvarig för rutinerna kring dödsbevis och intyg om dödsorsak samt att det finns rutiner för att detta dokumenteras i journalen på lämpligt sätt. Vid dödsfall inom all slutenvård inom Region Blekinge tas kroppen om hand och görs i ordning enligt handbok för hälso- och sjukvårdsarbete utom när skäl finns för polisanmälan av dödsfallet, eftersom polis då måste kontaktas innan kroppen flyttas (se sidan 2-3, under "Utfärdande av dödsbevis"). Den läkare som konstaterar dödsfallet är ansvarig för att närstående underrättas samt att man efterhör anhörigas inställning till eventuell obduktion. Dessa uppgifter kan delegeras till annan lämplig person av läkaren.

Läkaren ska också utfärda dödsbevis samt obduktionsremiss.

Läkaren ansvarar också för att intyg om dödsorsak utfärdas antingen genom egen försorg eller av behandlande läkare. Efter att de anhöriga fått skälig tid att se den avlidne och ta farväl förs den avlidne till bårhuset. Fastställt identitetsband, bårhusmeddelande och remiss ska följa patienten.

Sjukhuskyrkan

Sjukhuskyrkan på Blekingesjukhuset i Karlskrona har beredskap för insatser vid behov dygnet runt inkl. helger. På Blekingesjukhuset i Karlshamn finns beredskap endast dagtid, vardagar. Kontakta växel. Sjukhuskyrkan har en förteckning på kontaktpersoner och telefonnummer till olika trossamfund. Finns behov av kontakt med företrädare från något trossamfund kan Sjukhuskyrkan förmedla kontakt till personal, patienter eller närstående.

Organdonation

När organdonation är aktuell gäller särskilda regler, se Blekingesjukhusets riktlinjer för organdonation (SOSFS 2005:11)

Handläggning av avlidna flyktingar/icke svenska medborgare

När asylsökande flykting avlider ska Migrationsverket på tel. 0771-23 52 35 kontaktas.

Migrationsverket ansvarar för begravning, och betalar kostnaderna om anhöriga saknar tillgångar. Det är en strävan att tillmötesgå anhörigas önskemål inom ramen för svensk lag.

Önskar anhöriga att kroppen transporteras till hemlandet, betalar staten endast transport av urna, om anhöriga saknar tillgångar.

När kommunplacerad flykting avlider, flykting med uppehållstillstånd, gäller samma regler som för svensk medborgare. Invandarmottagningen vid resp. kommuns socialförvaltning kan hjälpa till.

Vid dödsfall inom yrkestrafik på havet ska Skeppsmäklare Roselius kontaktas, för vidare kontakt med aktuellt rederi eller skeppsklarerare på annan ort. Skeppsmäklaren ombesörjer kontakt med begravningsentreprenör.

UA Roselius AB
Box 120
371 22 Karlskrona
tel 0455 – 298 70 (dygnet runt)
Fax 141 32 E-post
agency@roselius.se

Vid övriga dödsfall kontakta respektive ambassad eller konsulat.

Rutiner vid utlämning av avliden till annat land

1. Dödsbevis, utfärdas av läkare.
2. Smittskyddsintyg utfärdas av obduktionstekniker.
3. Någon form av ID-handling.
4. Uppgift om varifrån kroppen transporteras och till vilken ort samt uppgifter om begravningsort.

Dokument 1-3 ska ombesörjas av Regionen.

Dokument 1-4 ska inlämnas till folkbokföringen på lokala skattemyndigheten för att en passersedel ska utfärdas. Om kroppen ska transporteras till hemlandet ska ambassad alltid lämna godkännande.

Den som lägger den balsamerade kroppen i kistan ska intyga att inget annat än kroppen finns i kistan.

Bårhusverksamhet

På bårhusen ska den avlidne förvaras på ett värdigt sätt, och så att inga obehöriga äga tillträde. Patienten ska vara försedd med identitetsband och bårhusmeddelande, så att risk för förväxling i samband med utlämnande till entreprenör ej föreligger. Krav på journalföring m.m. framgår av HSLF-FS 2015:15.

Rådgivning

Om någon läkare har frågor kring rutinerna i samband med omhändertagande av avlidna står chefläkarna i primärvården och slutenvården, samt läkare vid avdelningen för Patologi och Cytologi till förfogande. På icke-kontorstid kan rådgivningen vid våra akutmottagningar kontaktas. Tel: 0455 - 73 10 00 (växel).

Aktuella lagar och författningar

1987:269 Lag om kriterier för bestämmande av människans död

1990:1147 Begravningsförordningen

1990:1144 Begravningslagen

1995:832 Lag om obduktion mm

SOSFS 1996:28 SoS föreskrifter och allmänna råd om kliniska obduktioner mm

HSF-FS2015:15 SoS föreskrifter och allmänna råd om vissa åtgärder inom hälso- och sjukvården vid dödsfall

SOSFS 2005:10 SoS föreskrifter och allmänna råd om kriterier för bestämmande av människans död.